

DISCIPLINSKO RATOVANJE U DOBA DRONOVA I ROBOTA

Srđan T. Korać, *Disciplinsko ratovanje u doba dronova i robota*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2019, 212 str.

Promena paradigme oružanih sukoba i kontinuirana tehnološka nadgradnja prakse ratovanja zauzimaju važno mesto u akademskim diskusijama novijeg datuma. Mnogo puta diskutovanu prirodu ratova u vremenu tehnoloških inovacija odlikuje sporost u praćenju dostignuća koja se odnose na modalitete ispoljavanja oružanih borbi, od promena koje se odvijaju.

Monografija *Disciplinsko ratovanje u doba dronova i robota*, autora dr Srđana T. Koraća, objavljena u izdanju Instituta za međunarodnu politiku i privredu 2019. godine, predstavlja jedan od sistematičnih pokušaja da se akademska javnost upozna sa nastojanjima SAD da povećaju efikasnost sprovođenja vojnih intervencija upotrebom bespilotnih letelica i razvojem borbenih robota. Monografija stavlja tematski fokus na tri međusobno povezana istraživačka pitanja: 1) na koji način program dronifikacije i robotizacije oružanih snaga, koji sprovodi administracija u Vašingtonu, doprinosi očuvanju američkog vojnog i tehnološkog prestiža i statusa supersile; 2) kako tekuća primena naprednih vojnih tehnologija u borbenim operacijama preobražava prirodu ratovanja kao društvene prakse i da li ima štetnih posledica, a ako ih ima kako se one manifestuju; i 3) koje se sve etičke kontroverze pojavljuju usled promena u karakteru ratovanja kao društvene prakse. Koristeći transdisciplinarni pristup (antropološki uvidi, psihologija i razmatranje etičkih pitanja), dr Korać pruža mogućnost čitaocu da stekne sveobuhvatni uvid u kompleksnu problematiku transformacije veštine ratovanja u doba Četvrte industrijske revolucije, kao i da na svako od pomenutih pitanja dobije detaljan, jezgrovit i duboko promišljajući odgovor.

Monografija *Disciplinsko ratovanje u doba dronova i robota* je podeljena na pet međusobno komplementarnih celina. U prvoj celini, autor objašnjava na koji način američki intervencionizam u doba nakon Hladnog rata biva preobražen u „disciplinski rat“, legitimizovan unapređenjem ideja međunarodnog društva i demokratskog mira kao osnova liberalnog poretka. Medijski potpomognuto širenje poslehladnoratovske zebnje od „džungle pune zmija“, kako autor tvrdi, pomoglo je donekle popularizaciju

intervencionističke imperijalne politike prema tzv. odmetničkim, slabim ili propalim državama i nedržavnim akterima koji osporavaju univerzalnu vrednost liberalnog poretka. Distinkcija sveta na liberalan centar i „necivilizovanu“ periferiju, uslovljava osmišljavanje i vođenje ratova kao disciplinskog sredstva zapadne imperijalne politike. Osim toga akcenat je stavljen i na rad policije, krivičnog pravosuđa, politike kažnjavanja i kazneno–popravnog sistema u odnosu na novu prirodu vojnih intervencija SAD.

Autor poglavlje završava kraćom analizom diskurzivnog portretisanja država „odmetnika“ u međunarodnim odnosima od strane liberalnog „centra“.

U drugoj celini monografije, autor razmatra zašto vojni planeri opažaju prosocijalno ponašanje zasnovano na empatiji i solidarnosti „troškom“ imperijalnog disciplinskog rata i to iz perspektive ratovanja pretvorenog u operacionalni proizvodni postupak, čiji se uspeh meri kvantitativnim pokazateljima preuzetim delimično iz korporativnog poslovanja. Autor potom daje kratak pregled kako su filozofija i politička teorija učenjem o antropološkom pesimizmu delom olakšale socijalnu konstrukciju ideje o metafizičkom zlu kao uzroku rata, a onda sa stanovišta novih nalaza sociobiologije i evolutivne psihologije pokazuje da je čovek evolutivno „podešen“ prevashodno da sarađuje.

U trećoj tematskoj celini rukopisa, autor analizira kako su napredne tehnologije iz četvrte industrijske revolucije donele i novi modus korišćenja ratne mašinerije – upotrebu bespilotnih letelica za osmatranje, nadziranje, poteru i ciljano ubijanje osumnjičenih za terorizam. Nova metodologija ratovanja donela je depersonalizaciju praksi ubijanja i u svesti komandanata i vojnika osnažila privid igranja video igara, odnosno izmestila borbena dejstva „s one strane dobra i zla“, a kod manjeg broja stvorila moralnu teškoću i jaku grižu savesti. Autor razmatra u literaturi veoma aktuelno pitanje psiholoških promena koje je upotreba bespilotnih letelica prouzrokovala kod operatera, kao i promenu u tretmanu lokalnog civilnog stanovništva, koje je često kolateralna šteta u napadima.

Četvrta tematska celina je svojevrsni pregled tehničkih prednosti i dosadašnjih dostignuća na planu robotizacije u vojne svrhe, odnosno osvajanja potpune autonomnosti oružanih sistema uz pomoć veštačke inteligencije. Autor razmatra pitanja robotizacije i jačanja kapaciteta privatnih vojnih kompanija kao strateških podizvođača nacionalnih ministarstava odbrane. U tom smislu izmeštanje žiže interesovanja najvećeg dela javnosti o disciplinskim ratovima, ogledaće se u spoju primene robota i privatnog preduzetništva u oblasti pružanja vojnih usluga – potpomognutog povećanim vojnim budžetima. Zbog toga autor istražuje da li bi se potpuno autonomni oružani sistemi optimalno uklopili u politiku minimalizacije sopstvenih ljudskih žrtava i strategiju očuvanja ili jačanja globalnog prisustva vođenjem ratova niskog intenziteta u perifernim pobunjenim područjima. Posebnu pažnju autor posvećuje mogućim načinima preobražaja ratovanja

kao društvene prakse do kojeg bi verovatno došlo masovnim uvođenjem smrtonosnih robota.

Peta celina ove monografije pruža osvrt na rezultate dosadašnje prakse upotrebe dronova u tzv. ciljanim ubistvima osumnjičenih za terorizam. Autor pokušava da utvrdi da li je vođenje disciplinskog rata sada stvarno „očišćeno“ od rizika činjenja moralno pogrešnih postupaka – kako već više od jedne decenije tvrde američki politički odlučioци, vojni planeri i deo akademske i stručne javnosti.

Pored toga, autor nastoji da pruži odgovor i na pitanje da li bi inovirana tehnologija ratovanja ispoljena u vidu uvođenja autonomnih oružanih sistema (tj. smrtonosnih robota) neprijateljske vojnike i civile svela na treptaje na radarskom monitoru i izmestila iz područja etičkog rasuđivanja. Nakon analize projektovane (ne)sposobnosti robota da razviju moralnu osećajnost i etičku dimenziju odlučivanja spram neprijatelja i civilnog stanovništva, autor je dao hipotetički osvrt na promene koje bi zamena vojnika robotima možda unela u vojnu etiku i uopšte u shvatanje vojne profesije i njene društvene uloge u demokratskom poretку.

Naučni doprinos rezultata naučnoistraživačkog rada sadržanog u rukopisu ove monografije ogleda se u tome što on po prvi put u domaćoj naučnoj zajednici nudi sistematičan pregled aktuelnih naprednih vojnih tehnologija i uvodi naučnu dimenziju proučavanja ovog problema. Imajući u vidu blisku prošlost naše države koja je i sama bila predmet vojne intervencije, društveni značaj ovog istraživanja ogleda se u kritički istaknutoj primeni naprednih vojnih tehnologija u intervencionističkoj politici SAD. Kako svaku intervenciju odlikuje upotreba novih vojnih tehnologija, moguće je pratiti evoluciju sredstava koja oblikuju praksu modernih ratovanja. Imajući u vidu multidisciplinarnost prethodnih istraživanja dr Srđana T. Koraća koji su utrli put ovom rukopisu, objavljivanje monografije *Disciplinsko ratovanje u doba dronova i robota* moglo bi da bude uspešan pokušaj podsticanja akademske i stručne javnosti u vezi sa koncipiranjem odbrambene politike Republike Srbije u odgovoru na sve intenzivniju upotrebu tehnoloških dostignuća u ratovima i promenjenom kontekstu i karakteru oružanih sukoba.

Nenad STEKIĆ